

Motion till riksdagen 2005/06:K426

av **Owe Hellberg (v)**

Kommunal begravning på den avlidnes villkor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kyrkogårdsförvaltningen skall tillhandahålla en obligatorisk kommunal begravning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i samband med en kommunalisering se över vad som skall ingå i begravningsavgiften.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av 31 § begravningsförordningen så att den enskildes önskan om hur askan skall hanteras vid gravsättning stärks.

Kommunal begravning

Den 1 januari 2000 skildes Svenska kyrkan från staten. Det innebar förändringar inom flera områden. Bl.a. gjordes en del ändringar i begravningslagen (SFS 1999:306) som berör oss alla. Förutsättningarna för begravningsverksamheten är i princip lika över hela landet. En lokalt förankrad begravningsavgift tas ut över skattsedeln.

Begravningsavgift betalas av alla som taxeras till kommunal inkomstskatt. Den är proportionell mot den kommunalt beskattningsbara inkomsten. Avgiften tas ut genom skattemyndighetens försorg och betalas tillsammans med övrig skatt. Avgiftens storlek varierar inom landet precis som kommunalskatt och andra avgifter. På slutsattsedeln framgår hur stor begravningsavgift är. I t.ex. Stockholms stad är begravningsavgiften för år 2005 7 öre per skattekrona. Det är betydligt lägre än de flesta andra kommuner där begravningsavgiften är ca 30 öre per skattekrona, dvs. 30 öre för varje tjänad hundralapp. Avgiften finansierar begravningsverksamheten inom varje kyrkogårdsförvaltning.

Fel! Okänt namn på

Huvudman för begravningsverksamheten är med få undantag Svenska kyrkan, och församlingen utgör förvaltningsområde. I Stockholms stad är det kommunen, dvs. kyrkogårdsnämnden och -förvaltningen, som är huvudman för begravningsverksamheten. Begravningsavgiftens storlek beslutas varje år av församlingens kyrkofullmäktige, i Stockholm av kommunfullmäktige.

Begravningslagen gäller alla invånare i Sverige. Huvudmannen är enligt lag skyldig att tillhandahålla gravplats på allmän begravningsplats för alla som är folkbokförda inom förvaltningsområdet. Särskilda gravplatser skall kunna erbjudas dem som inte tillhör något kristet trossamfund. I första hand skall gravplats erbjudas inom förvaltningsområdet och i andra hand utanför detta, men dock inom godtagbart geografiskt avstånd. Huvudmannen skall även anvisa och bekosta lokal utan kristna eller andra religiösa symboler för begravningsceremoni.

Den avlidne har rätt till gravplats på den ort där denne är folkbokförd. Begravningslagen föreskriver också att gravsättning skall kunna ske på annan ort, t.ex. i fädernebygden eller på annan plats, under förutsättning att huvudmannen där medger det och att gravplats kan ställas till förfogande. Huvudmannen på hemorten är då skyldig att svara för motsvarande kostnader även på annan ort. Detta sker genom s.k. begravningsclearing, som är en betalning för tjänster mellan två huvudmän.

För att tillvarata intressen för dem som inte tillhör Svenska kyrkan utser länsstyrelsen särskilda ombud när en församling är huvudman. Ombuden har två huvuduppgifter. Den ena är att bevaka begravningsavgiftens storlek och att den fastställs efter samråd med företrädare för dem som inte tillhör något kristet trossamfund. Den andra är att bevaka hur huvudmannen tillhandahåller särskilda gravplatser. För Stockholms stads del innebär den kommunala demokratin att något länsstyrelsombud inte behövs.

Då Svenska kyrkan är skild från staten och alltfler människor har andra religioner eller är ateister bör i likhet med Stockholms kyrkogårdsförvaltning huvudmannaskapet för kyrkogårdsförvaltningen kommunaliseras. Avgiftsättningen blir då en fråga för den kommunala demokratin och den i religiösa avseenden fristående ställningen en lika rätt för alla. Frågan om en obligatorisk kommunal kyrkogårdsförvaltning bör utredas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt begravningslagen skall vissa kostnader i samband med en begravning täckas av begravningsavgiften, medan dödsboet står för övriga kostnader. Begravningsavgiften täcker kostnader för lokal för bisättning/visning, anvisad lokal utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats, kist- eller urngrav för 25 år, gravsättning, alternativt spridning/nedgrävning av aska i minneslund, samt vissa transporter. Dödsboet står för övriga kostnader, t.ex. kista, bärare, begravningskaffe, transporter till bisättning/begravningsceremoni och gravsten. Den som tillhör Svenska kyrkan och därmed betalar kyrkoavgift behöver inte heller betala för begravningsgudstjänst enligt Svenska kyrkans ordning. Skötsel av den enskilda graven är helt och hållet en angelägenhet för gravrättsinnehavaren och bekostas inte av begravningsavgiften. Man kan dock ingå avtal med kyrkogårdsförvaltningen om att denna sköter graven mot ersättning.

Fel! Okänt namn på

Klasskillnaderna bär vi med oss ända in i döden Den enskildes kostnader för begravningsceremonin är betydande. En enkel begravning kostar 6 000–7 000 kr, en påkostad 40 000–50 000 kr. Det finns äldre människor, främst folkpensionärer, som oroar sig för att inte klara kostnaderna för sin egen begravning. Vad den enskilde skall betala och vad som ingår i begravningsavgiften bör prövas i samband med en utredning om att kommunalisera kyrkogårdsförvaltningen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Staten och kyrkan är åtskilda, men när det gäller begravningar och procedurerna runt detta är det fortfarande en gemensam angelägenhet. Kyrkliga traditioner i detta sammanhang väger fortfarande väldigt tungt, vilket avspeglar sig i lagstiftningen. Den enskildes rätt vid t.ex. kremering och askans placering är begränsad och dispens medges under vissa förutsättningar.

Enligt begravningslagen gäller följande:

- 5 § Stoft eller aska får gravsättas bara på allmän eller enskild begravningsplats.
- Regeringen får dock meddela föreskrifter om askan får förfaras på något annat sätt. Beslut i sådana ärenden meddelas av länsstyrelsen.
- 7 § Vid gravsättningen får inte förekomma något som strider mot förrättningens helgd och allvarliga innebörd.

Enligt begravningsförordningen gäller följande:

- 30 § Askans efter en avliden får strös ut på någon annan plats än begravningsplats, om länsstyrelsen i det län där det är meningen att askan skall strös ut ger tillstånd till det. Tillstånd får meddelas bara om den plats där askan skall strös ut är lämplig för ändamålet och om det är uppenbart att man kommer att hantera askan på ett pietetsfullt sätt.

Delning av aska:

- 31 § Askans efter en avliden får delas, om länsstyrelsen i det län där kremeringen har skett ger tillstånd till det.

Tillstånd får meddelas bara om

1. det finns synnerliga skäl för det,
2. en del av askan skall gravsättas utomlands och
3. det är uppenbart att man kommer att hantera askan på ett pietetsfullt sätt.

Tyvärre tolkas denna lagstiftning olika beroende på vilken länsstyrelse det gäller och hur kyrkan via krematoriet hanterar sin rätt att överklaga beslutet. Detta kan leda till en ovärdig hantering av anhöriga och deras möjligheter att tillmötesgå en avlidens sista önskan.

Två exempel:

1. En man avlider på Gotland, kremeras och askan sprids delvis för vinden i havet, och då en del av askan blev kvar i urnan fick den gravsättas i familjegraven. Inga problem uppstod med vare sig länsstyrelsen eller kyrkan.

Fel! Okänt namn på

2. En ung kvinna avlider i april 2004 och vill bli kremerad. Önskan är också att halva askan ska gravsättas och resten spridas för vinden på en naturskön plats högt uppe på en ås. Gravsättningen är fortfarande inte genomförd, då kyrkan via krematoriet överklagat länsstyrelsens positiva besked. Frågan har gått vidare till kammarrätt, och begravningen är fortfarande inte genomförd 1,5 år efter dödsfallet.

Dessa två exempel visar på otydlighet, olika behandling och utsätter anhöriga och avlidna för en ovärdig behandling. Rätten till gravfrid fastnar i ett byråkratiskt krångel och ett myndighetsinflytande som inte är relevant i förhållande till de krav som ställs från anhöriga för att tillgodose en avlidens sista önskan. 31 § bör förtydligas så att det blir möjligt för den som önskar att dela askan i annat fall än med hänsyn till annan religion och begravning utomlands. Naturligtvis ska det fortfarande vara uppenbart att askan hanteras på ett pietetsfullt sätt. Den enskildes rätt måste stärkas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 5 oktober 2005

Owe Hellberg (v)